

Paradisul pierdut

Daniela Maria Secu

Nu nașterea mea mă interesează, ci nașterea. Obsesia mea este cosmogonică. Sunt obsedat de origine. Ea mă tulbură, pe ea o iubesc și o urăsc. (Emil Cioran)

Satul natal al lui Emil Cioran, Rășinari, devine - în corespondența sa - un topos al reveriei, un paradis al copilăriei, o șansă de a se întoarce la originile ființei sale. Esențialul din personalitatea lui Cioran este etalat în scrisorile trimise fratelui său, Aurel Cioran sau prietenilor săi, Constantin Noica, Mircea Eliade, Bucur Țincu.

Pornind de la afirmația edificatoare pe care am ales-o ca și motto, „copilăria a fost un paradis!” (*Scrisori către cei de acasă*), Emil Cioran simte tot mai mult nostalgia începuturilor, imaginea perfectă a raiului copilăriei, mărturisind într-o scrisoare: „Cu vârsta, copilăria învie tot mai mult, în detrimentul adolescenței și a tot ce a urmat... Nu cunosc alt caz de copilărie atât de fericită ca a mea. Trăiam la poalele Carpaților, mă jucam liber la câmp și la munte, fără obligații sau datorii... Nu voiam să plec niciodată din satul acela, n-am să uit niciodată ziua în care părinții mei m-au pus să mă urc într-o căruță ca să mă duc la liceul de la oraș. A fost sfârșitul visului, prăbușirea lumii mele” (*Scrisori către cei de acasă*).

La insistențele filosofului, Aurel Cioran îi trimite în 1967 *Monografia satului Rășinariu*. Această monografie, realizată de Victor Păcală în 1915, este o adevărată cuminecătură pentru sufletul lui Emil Cioran. Fericirea pe care o simte pe când citește cartea este o binecuvântare care reușește să-l întorcă în timpul atât de venerat: „Mare bucurie mi-ai făcut trimițându-mi cartea lui Păcală, care m-a cufundat dintr-o dată în copilărie. E ca și cum aș fi făcut un tur prin Rășinari, cu tot cu Prislop, desigur. ...Parcurgând paginile astea, am înțeles că sunt

bătrân. Acum cincizeci de ani alergam pe ulițele astea” (*Scrisori către cei de acasă*). (...)

Satul reprezintă o prezență constantă în corespondența lui Emil Cioran. El este păstrătorul tradițiilor, rezervorul de energii și obârșie a tuturor. Rășinari, nume care sună arhaic, trezește o stare de magie care se raportează la conștiința vie a filosofului. Cioran construiește o adevărată „geografie mitologică” amintindu-și casa copilăriei, ulița, biserica de peste drum de casa părintească, cimitirul, Cetățuia, Coasta Boacii, Șanta sau Păltinișul. (...)

Imaginea casei și cea a cimitirului, cu precizia recunoașterii mormintelor, sunt bine motivate în registrul psihanalitic. Elemente ale încastrării, casa și mormântul, ne trimit înspre reprezentările pe care le implică simbolismul matern: „casa este, un refugiu, o sihăstrie, un centru” (Bachelard), loc în care se dezvoltă „visele intimității”, un lăcaș în care ființa se simte cel mai bine ocrotită. Datorită capacităților reveriei, tocmai acest univers se constituie într-un „contraunivers, sau un univers al lui împotriva” (Bachelard). Împotriva se referă la blestematul Rășinari (...): „Cât aș vrea să revăd străduță de străduță, colțișor de colțișor acest blestemat, acest splendid Rășinari” (*Scrisori către cei de acasă*).

În strânsă legătură cu spațiul paradisiac - Rășinari - se construiește în corespondența lui Cioran tema dezrădăcinării și a întoarcerii. Aceasta introduce un nou termen de comparație, degradat, Occidentul: „Am fugit din gura noastră de rai pentru că avea un efect dizolvant asupra mea. Ce-i drept, nici Occidentul nu mi-a prea reușit. Îl detest pentru ceea ce este și mai ales pentru ceea ce speră... Bilanțul șederii mele aici (35 de ani!) este, cum vezi, mai degrabă negativ” (*Scrisori către cei de acasă*). „Fiul rătăcitor” trăiește un sentiment de vinovăție pe care doar confesiunea și pelerinajul ireal îl pot ameliora. După cum observă Ion Pop păcatul e identificat cu dezertarea din ritmurile existenței ancestrale. Occidentul este un loc putred, desgușător, de aceea dorința înstrăinatului, idealul său reparator va fi mereu acela al reintegrării în societatea arhaică, în care totul e repetiție ce conservă tiparele.

Actului profan și profanator al dezrădăcinării și rătăcirii i se dă astfel replica necesară.

Schimbarea la față a lui Cioran. Excurs.

Rătăcind prin orașele germane, în mintea lui încolțește o idee...

Scrisori din München: România în fața străinătății (în *Vreamea*, aprilie 1934)

Emil Cioran

Am avut ocazia în Berlin și în München să cunosc foarte mulți străini care m-au interesat mai puțin pentru mentalitatea lor, cât pentru părerile și informațiile ce le aveau despre România. **Tot ce am aflat este profund deprimant și întristător.** Și nu aș scrie acest reportaj, dacă n-aș crede că totul nu este pierdut (...) În momentul când aș fi convins că posibilitatea unei schimbări la față a României este o iluzie, din acel moment o problemă a României pentru mine n-ar mai exista. Întreaga misiune politică și spirituală a tinerimii române trebuie să se reducă la voința încordată a unei schimbări la față... Va trebui să renunțăm la luciditățile noastre care ne revelează atâtea imposibilități, pentru ca orbi să cucerim „lumina”, de care ne-au înstrăinat chiar luciditățile noastre.

...Este explicabil de ce străinii nu cunosc aproape nimic din așa-zisa noastră viață. Nu este mai puțin adevărat că ignoranța lor este atât de mare, încât te revoltă. Disprețul lor pentru noi este atât de exagerat că te dezgustă pentru toată viața de străinătate. Am întâlnit atâtea care NICI NU ȘTIAU CĂ EXISTĂ UN POPOR ROMÂN! Dacă aș face o listă cu toate întrebările care mi s-au pus referitoare la România, atunci fie din rușine, fie din dispreț, n-ar trebui să mai trecem nici unul, granița. Am văzut români care râdeau la asemenea întrebări. Ele sunt întristătoare în ultimul grad. Oricât am fi noi români de păcătoși, în niciun caz nu trăim la un nivel atât de inferior cum se crede în străinătate...

Pagina 8 (Turnul Lemnarului):

Cornel Lazăr, *Viața și opera lui Emil Cioran între unitate și diferență*

Schimbarea la față a lui Cioran. Excurs

Traseul de lectură:

